

Warszawa, 27 stycznia 2005 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

RPO-490191-XI/04/EC

00-090 Warszawa Tel. centr. 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 827 64 53

Mirosław Sawicki
Minister Edukacji Narodowej i
Sportu
Warszawa

Uprzejmie informuję, iż w związku ze skargami dotyczącymi uprawnień uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych podjąłem korespondencję z Dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz Dyrektorem Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej (kopie odpowiedzi w załączeniu).

Dokonana na tle tej korespondencji analiza obowiązujących w tej materii przepisów i komunikatu obliguje mnie do polecenia uwadze Pana Ministra następujących kwestii:

1. Upoważnienie ustawowe zawarte w art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (w brzmieniu wprowadzonym art. 1 pkt 24 lit.c ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw; Dz.U. Nr 137, poz. 1304, który wszedł w życie z dniem 21 sierpnia 2003 r.) określa zakres materii, która winna być uregulowana w wydanym na jego podstawie rozporządzeniu MENiS z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 199, poz. 2046). Rozporządzenie to weszło w życie z dniem 13 września 2004 r. i z tym samym dniem, zgodnie z art. 21 pkt 1 ustawy zmieniającej, utraciło (w całości) moc rozporządzenie MEN z dnia 21 marca 2001 r.

Upoważnienie zawarte w art. 22 ust. 2 pkt 4, zgodnie z porządkiem konstytucyjnym zawiera w swej treści szereg wytycznych. Wytyczna zawarta w lit.c przepisu, nakazuje organowi właściwemu do wydania rozporządzenia, tj. Ministrowi Edukacji Narodowej i Sportu „*dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia*”. W aktualnie obowiązującym rozporządzeniu MENiS z dnia 7 września 2004 r. znalazło to odzwierciedlenie w § 34, który wymienia grupy uczniów uprawnionych do dostosowania warunków sprawdzianów i egzaminu gimnazjalnego do ich

indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych (przy czym uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się dotyczy ust. 1 tego przepisu) oraz w § 39, który przewiduje możliwość przedłużenia czasu trwania sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego. Natomiast z § 55, który dotyczy egzaminu maturalnego, wynika jedynie, iż: „*absolwenci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się mają prawo przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych absolwenta na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej*”. Wytuczna zawarta w art.22 ust. 2 pkt 4 lit.c nie wyznaczyła zatem kierunku unormowań przyjętych w rozporządzeniu, gdyż rozporządzenie rozwiązań takich nie zawiera. Rozporządzenie nie jest zgodne z upoważnieniem ustawowym, bo nie zawiera w zakresie materii określonej tym upoważnieniem regulacji ustalających ogólne warunki i sposób oceniania i przeprowadzania egzaminu końcowego (maturalnego) dla grupy uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.

2. Natomiast w obowiązującym w dniu 3 czerwca 2004 r. stanie prawnym (a więc na podstawie § 45 ust. 7 rozporządzenia z dnia 21 marca 2001 r.) Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej wydał Komunikat w sprawie szczegółowych informacji o sposobie dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego dla uczniów, o których mowa w § 45 ust. 1 i 5 tego rozporządzenia. Komunikat ten nie dotyczy jednak tylko kwestii technicznych wskazanych w tytule. Z treści pkt. 2 komunikatu wynika, że zawiera nie tylko „szczęgółową”, ale i „ogólną informację” o sposobie dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu maturalnego. Co więcej, wychodzi daleko poza zakres określony w przepisach, na podstawie których został wydany, gdyż odnosi się także do absolwentów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego albo o potrzebie indywidualnego nauczania, wymienionych co prawda w § 45, ale w ust. 2 (nie zaś 1 lub 5) . Ustala zatem - niewątpliwie wychodząc naprzeciw uzasadnionym potrzebom - szereg „praw” (dotyczących m.in. wydłużenia czasu trwania egzaminu pisemnego, czasu egzaminu ustnego, obecności w zespole egzaminacyjnym specjalistów przypisanych VI grupom uczniów, którzy mogą przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanej do ich indywidualnych potrzeb psychofizycznych, odpowiednio na podstawie opinii lub orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej lub zaświadczenia lekarskiego). W przypadku VI grupy osób ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, Komunikat dotyczy specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu w odniesieniu do dysleksji rozwojowej i przewiduje, że „Zdający ma prawo do (...) odpowiednio dostosowanych kryteriów oceniania pracy”.

Nie ulega zatem wątpliwości, że Komunikat który nie jest, w świetle art. 87 Konstytucji, źródłem prawa reguluje materię, która winna być uregulowana w rozporządzeniu. Komunikat CKE powinien mieć charakter instrukcji dla organizatorów egzaminu i dookreślać jedynie sposób/zasady organizacji egzaminów dla osób uprawnionych. Tymczasem zawiera szereg ustaleń, które są w ścisłym

związku z prawami podmiotowymi przysługującymi uczniom i które winny być, zgodnie z upoważnieniem ustawowym określone w rozporządzeniu.

Komunikat jako dokument ważny dla organizatora egzaminów może być udostępniony (zgodnie z § 45 ust. 7 starego i § 55 ust. 8 nowego rozporządzenia) jedynie w Internecie na stronach CKE. Natomiast akt prawny zawierający uprawnienia osób musi być opublikowany w dzienniku ustaw, co daje gwarancję publicznej dostępności. Dyrektor CKE uprawnien faktycznie nie może nadawać, ale odpowiada za ich realizację. W obowiązującym stanie prawnym uczniów, który chciałby złożyć skargę, iż nie dostosowano mu warunków zdawania egzaminu do jego możliwości psychofizycznych zgodnie z opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej musiałby powołać się na Komunikat CKE, który jak już pisano, źródłem prawa nie jest (uczniowie posiadający orzeczenia poradni nie dysponują nawet taką możliwością, gdyż CKE nie miała, w świetle § 45 ust. 7 rozporządzenia z 21 marca 2001 r., podstaw do dokonania dotyczących ich ustaleń). Sytuacja ta, jako niekonstytucyjna musi być szybko zmieniona.

Mamy sygnały, iż Dyrektorzy OKE zwracali się do dyrektorów poradni psychologiczno-pedagogicznych, aby opinie dostosowywali do Komunikatu. W odpowiedzi z Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej jaką Rzecznik otrzymał w związku z pytaniem dotyczącym zasadności wydłużania egzaminu maturalnego dla osób z dysleksją rozwojową napisano, iż przepisy i procedury opracowane przez CKE zostały ujednoczone, tak aby uniknąć dowolności w interpretacji opinii. Jeżeli nie ma merytorycznych podstaw do wydłużania czasu tego egzaminu osobom z dysleksją rozwojową, to winno to wynikać z przepisów rozporządzenia. Nie ma natomiast podstaw prawnych, aby opinie poradni były dostosowane do Komunikatu Dyrektora CKE. Tym bardziej, że psychologowie sygnalizują jeszcze jeden problem - przed ukazaniem się Komunikatu CKE z 3 czerwca 2004 r. wydano pewną, trudną do oszacowania ilość opinii, w których zalecano wydłużenie czasu pisania egzaminu maturalnego dla osób z dysleksją rozwojową (może to również, w świetle § 45 ust. 1 rozporządzenia z 21.03.2001 r. dotyczyć osób, których dotyczy pismo OSKKO z 15.11.2004 r., tj. uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi jak również z innymi, niż dysleksją, specyficznymi trudnościami w uczeniu się). Opinie te nie mogą być anulowane. Może to skutkować słusznymi roszczeniami po stronie posiadających takie opinie, a w przypadku ich uwzględnienia - po stronie tych, którzy takich zaleceń nie otrzymali.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy o R.P.O. z dnia 15 lipca 1987 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) uprzejmie proszę Pana Ministra o pilne uporządkowanie sytuacji prawnej absolwentów wymagających dostosowania wymagań edukacyjnych, tak aby była ona zgodna z obowiązującym porządkiem prawnym. Proszę o informacje o podjętych działaniach.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich